

Asia: VN/1001/2020

Hallituksen esitysluonnos laajakaistarakentamisen tuesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Kainuun liiton mielestä on kannatettavaa, että julkista tukea voi saada laajakaistayhteyksien kehittämiseksi alueille, joilla ei ole vastaavaa kaupallista tarjontaa, eikä sitä ole niille tulossa seuraavan kolmen vuoden aikana vaan vaikka tarvetta nopeille yhteyksille olisi. Kunnilla olisi hyvät edellytykset kehittää alueen tietoliikenneyhteyksiä tavoitteitaan ja tarpeitaan vastaavasti. Ilman julkista tukea laajakaistarakentamista ei voida toteuttaa harvaan asutulla maaseudulla.

Valokuiturakentamiseen valtion varaama rahoitus 5 milj. euroa on täysin riittämätön toteuttamaan EU:n ja Suomen ”Vuonna 2025 kaikilla kotitalouksilla tulisi olla mahdollisuus käyttää vähintään 100 Mbit/s yhteyksiä” asettama tavoite. Ohjelman toteutukseen tehtävä varaus tulisi nostaa tavoitteen vaatimalle tasolle ja taata valtion tuki kaikille ehdot täyttävillä ja toteuttamiskelpoisilla hankkeilla.

Tuki hankkeille tulisi tulla pääasiassa valtiolta. Valtion tuen osuus tulisi olla vähintään 66 prosenttia hankkeiden tukikelpoisista kustannuksista. Toivottavinta olisi nostaa se samalle tasolle, kuin maaseuturahaston kyläverkkohankkeille myöntämä tuki eli 70 prosenttiin, mikä samalla pienentäisi operaattorin kynnystä lähteä hankkeiden toteuttajaksi. Yhdenmukaistamalla tuen osuus hankkeiden tukikelpoisista kustannuksista ja rakentamisen ehdot muiden tukiohjelmien kanssa, voitaisiin eri tukimahdollisuuksia käyttää joustavasti. Kunnat voisivat lisäksi, niin tarpeen vaatiessa ja niin halutessaan, osallistua ryhmäpoikkeusasetuksen puitteissa hankkeiden tukemiseen sillä julkinen tuki voi olla enintään 100 prosenttia tukikelpoisista kustannuksista. Tämä parantaisi harvaan asuttujen alueiden verkkohankkeiden toteutumista ja kannattavuutta.

Haja-asutusalueiden laajakaistapalveluiden suurin haaste on vähäinen asiakasmäärä ja siksi kaiken asiakaspotentiaalin hyödyntäminen on keskeistä. Vaikka valtion tuen osuuden suurempi osuus aiempaan ohjelmaan tuntuisikin epäoikeudenmukaiselta aiemmin hankkeita toteuttaneista, on Suomen kuitenkin pyrittävä entistä tiukemmin koko Suomen kattavamman tietoliikenneyhteyksien aikaan saamiseksi ja päästäkseen EU:n asettamiin tavoitteisiin.

Lakiesityksessä ja sen asetuksen mukaisessa kuntien maksuosuuksien määrittelyssä ei huomioida kunnan laajuutta ja sitä kautta syntyviä rakentamiskustannuksia. Asetukseen esitetyt kuntien maksuosuuskriteerit ovat kestävämmät monen kunnan kannalta. Aiemmin kahdeksan (8) prosentin omarahoituksen, erittäin harvan asutuksen ja laajan maantieteellisen pinta-alan kunnat, kuten Kuhmo, ovat määrittyneet 33 prosentin kunniksi. Rakentamiskustannukset ovat laajoissa harvaanasutuissa pitkien välimatkojen kunnissa moninkertaiset maantieteellisesti pienempiin kuntiin verrattuna. Vuonna 2009 maakuntien liittojen laatimasta laajakaistarakentamisen hankeohjelmasta Suomessa on toteutunut vasta noin puolet ja toteutumatta ovat monet laajat harvaan asutut alueet. Useilla kunnilla ei aiemminkaan ole ollut taloudellisia edellytyksiä toteuttaa hankkeita, vaikka niiden kuntaosuus olisi ollut vain kahdeksan (8) prosenttia.

Listalta tulisi poistaa ne kunnat, joiden alueella on rakennettu tavoitteen mukainen koko kunnan kattava verkko eikä niiden alueelle tukea enää näin ollen voida myöntää. Näin useampi kunta pääsisi alemman maksuosuuden piiriin, mikäli kuntaosuutta ei voi kokonaan poistaa. Kuntien rahoitusosuus saisi jatkossa olla korkeintaan 8 %. Listalla on toki pidettävä kunnat, joiden alueella verkko ei vielä ole täysin kattava ja tunnistettavaa verkon täydennysrakentamista vielä on.

Hankkeiden toteuttaminen perustuu kuntien vapaaehtoisuuteen, mutta kuitenkin vaatimus kuntien osallistumisesta hankkeiden kustannuksiin loisi käytännössä laajemman tukikelpoisen alueen myötä aiemmasta toteutusmallistakin kasvaneen menoerän kuntatalouteen. Ehdoton vaatimus kunnan omarahoitusosuudesta ei ole oikeudenmukainen harvaanasuttuja kuntia kohtaan. Koska valtion tukea ei myönnetä ilman kuntien rahoitusosuutta, joutuvat Suomen kansalaiset näin keskenään eriarvoiseen asemaan.

Työnjakoa Liikenne- ja viestintäviraston ja maakunnan liiton välillä tulisi vielä harkita. Hankkeiden kilpailutus, tukipäätös ja maksatukset ohjeistuksineen muodostavat kokonaisuuden, joka on hyvä hoitaa rahoittavan viranomaisen eli tässä tapauksessa Liikenne- ja viestintäviraston toimesta. Tehtävä vaatii maakuntaliittoon lisäresursseja ja olisi hyvä huomioida maakuntaliittojen tehtävien rahoituksessa, mikäli tuensaajan valinta jää maakuntien liittojen hoidettavaksi. Maakunnan liittojen rooli olisi laajakaistahankkeiden toteutumisen aktivointi alueella (tiedottaminen, hankkeiden valmistelu kuntien ja eri toimijoiden kanssa) sekä toimien koordinointi ja yhteensovitus tukea hankkeille myöntävien ohjelmien kesken. Alueilla jo niin taajamiin kuin haja-asutusalueillekin rakennettujen valokuituverkkojen ja liittymien täysimääräisen käyttöönoton edistäminen kuuluisi olennaisena osana laajakaistarakentamisen ohjelmaan ja yhteyksien hyödyntäminen vaatii alueilla lisätoimia ja yhteistyötä eri toimijoiden kesken.

Tietoliikenneyhteydet ovat välttämättömiä jo nykyisellään saati tulevan yhteiskunnan toiminoille (mm. sosiaali- ja terveyspalvelujen siirtyminen valtion vastuulle), jolloin ensisijainen vastuu niiden rakentamisen tukemisesta sinne, missä ne eivät kansalaisille ja asiakkaille markkinaehtoisesti toteudu, kuuluu valtiolle. Nopeiden ja luotettavien yhteyksien välttämättömyys on korostunut koko Suomessa kevään 2020 aikana ja on koettu, että tietoliikenneyhteydet ovat perusinfra digitaalisten

palvelujen kehittymiselle, palvelujen käyttöönotolle sekä ylipäättään digitaalisuuden laajemmalle hyödyntämiselle, myös edellytys mobiiliverkkojen toiminnalle ja 5G verkon laajentamiselle. Tehokkaat ja toimintavarmat tietoliikenneyhteydet ovat perusedellytys elinkeinoelämälle, yritystoiminnalle ja paikkariippumattomalle työskentelylle. Toimintavarmat yhteydet ovat myös perusedellytys kriisitilanteisiin varautumisessa ja huoltovarmuuden takaamisessa.

Kansalaisten tietoliikenneyhteyksien rakentamisen rinnalle tulee ottaa Suomen sisäisten runkoreittien kapasiteettitarpeiden selvittäminen ja tarvittavan lisäkapasiteetin rakentamisen suunnittelu resurssivarauksineen. Hyvä tietoliikenteellinen saavutettavuus, hyvä varareititys sekä runkoreittien kapasiteetin varmistaminen mahdollistavat omalta osaltaan uusien teollisten investointien saamisen Suomeen. Tietoliikenneyhteyksien laajentaminen tai kuntoon saattaminen, koko Suomen yrityskehityksen huomioiden, olisi myös parasta talouden elvytyksestä koronakriisin jälkeen. Yhteisrakentamista eri hankkeiden kesken tulisi edelleen entistä vahvemmin edistää alueille kattavien verkkojen aikaan saamiseksi.

Kainuun liitto esittää, että laajakaistarakentamisen tuki tulisi kokonaan valtiolta ja kunnan omarahoitussuudesta luovutaan ohjelman jatkamisen myötä kokonaan. Valtion tuen osuus tulisi nostaa 70 prosenttiin, sen tulisi olla vähintään 66 prosenttia hankkeiden tukikelpoisista kustannuksista. Liitto esittää edelleen, että laista poistetaan tarpeeton jaottelu vakituisiin ja vapaa-ajan asukkaisiin, yhteyksien rakentaminen varmistetaan maassamme kaikki toiminnalliset alueet huomioiden. Suomen tulee pyrkiä entistä intensiivisemmin kattavien yhteyksien rakentamiseen alueiden hankkeiden tukemisen muodossa. Yhteyksien rakentaminen ja niiden täysimääräinen käyttöönotto toimivat myös tehokkaina elvytystoimina koronakriisistä toipumisessa.

Tehokkaat ja toimintavarmat tietoliikenneyhteydet ovat jo perusinfra, perusedellytys elinkeinoelämän ja yhteiskunnan digitalisaatiokehitykselle sekä maamme huoltovarmuuden takaamiselle. Erityisen merkittäviä tehokkaat ja toimintavarmat tietoliikenneyhteydet ovat maaseutualueilla, joilla digitaaliset ratkaisut ovat esim. usein ainut keino palvelujen ylläpitämiseen ja kehittämiseen. Tehokkaat ja toimintavarmat tietoliikenneyhteydet mahdollistavat etäopiskelun ja etätöiden, vähentävät pendelöinnin tarvetta ja luovat ilmastovastuullisia toimintamalleja.

Lakiesitykseen ehdotettavia yksityiskohtaisia muutoksia:

- Lain 3§ toinen momentin määritelmä muutettava EU:n tavoitteiden mukaiseksi ”nopealla laajakaistayhteydellä yhteyttä, joka pystyy tarjoamaan 100 Mbit/s symmetrisen häiriöttömän yhteyden tavanomaisissa ruuhka-aikaolosuhteissa, ja joka on mahdollista nostaa 1 Gbit/s nopeuteen.”

- Lain 4§: perustelutekstissä edellytetään kunnalta ja maakunnalta kohtuuttoman tarkkaa perusteltua selvitystä ennen markkina-analyysin tekemistä. Markkina -analyysi kuuluu osana

valmisteluvaihetta, jossa selviää mahdolliset jo olemassa olevat verkot ja liityntäpisteet tai operaattoreiden seuraavien vuosien suunnitelmat. Hankeen ja kuntien kustannukset eivät näin ollen ole vielä tiedossa. Markkina-analyysin tekemiseksi tulisi riittää kunnan tai maakunnan tekemä pyyntö markkina-analyysin tekemisestä.

- Lain 5§: perustelutekstissä edellytetään, että julkinen tuki tulisi julistaa haettavaksi riittävän näkyvällä tavalla siten, että hausta saisivat tiedon kaikki siitä kiinnostuneet. Maakunnan liiton sanotaan voivan ilmoittaa hausta esimerkiksi verkkosivuillaan ja julkaisemalla ilmoituksen maakunnan alueella ilmestyvässä sanomalehdissä. Sanomalehti -ilmoitus tulee poistaa perustelutekstistä. Tehokkaimmat jakelutiet ovat jo tiedossa ohjelman aiemman toteutuksen myötä, lehti-ilmoitukset eivät kuulu niihin, aiheuttavat vain turhia kuluja.

- Lain 12§: tukikelpoisten kustannusten 3 momentti. Poistettava sana vakinaiseen ja muutettava muotoon ”kustannukset, jotka ovat välttämättömiä hankealueella sijaitsevien, käyttäjän asuin- tai sijaintipaikkaan toimitettavien liittymien tarjonnassa.” Talouksia on tarpeetonta jaotella vakituisiin ja vapaa-ajan asukkaisiin, monet tekevät etätöitä ja ”vakinainen” asuinpaikka on menettänyt merkitystään. Nopeita kiinteitä yhteyksiä ei kuitenkaan kukaan osta ilman tarvetta, joten muutos ei merkittävästi lisää valtiontuen määrää. Kaikki tilaajapotentiali hankealueella on syytä huomioida, kaikkien tilaajien tukikelpoisuudella voi yksittäisen hankkeen kohdalla olla ratkaiseva vaikutus hankkeen kannattavuuteen.

- Lain 12§: tukikelvottomien kustannusten 3 momentti. Poistettava sana voidaan ja muutettava muotoon ”kustannukset alueella, joka ulottuu sadan metrin päähän sellaisesta liityntäpisteestä, josta tarjotaan nopeita laajakaistayhteyksiä kohtuulliseen hintaan.”

- Pelkkä tekninen mahdollisuus ei saa rajoittaa tukikelpoisuutta. Jos liityntäpisteen omistaja ei tosiasiallisesti tarjoa nopeita laajakaistayhteyksiä kohtuulliseen hintaan kyseisestä liityntäpisteestä, ei se saa rajoittaa tukikelpoisuutta, koska laki ei velvoita tai määrää tarjoamaan nopeita laajakaistayhteyksiä olemassa olevista liityntäpisteistä. Vain oikea olemassa oleva tarjonta tulee huomioida tukikelpoisuutta arvioitaessa.

- Tämä on tullut useasti esiin aiemman laajakaistatukilain voimassa ollessa: Operaattorilla on laitetilä, josta teknisesti voisi tarjota nopeita laajakaistayhteyksiä (mahdollisesti lisäämällä laitteita tms). Kuitenkin liityntäpisteen omistava operaattori on kirjallisesti ilmoittanut, ettei tarjoa tai tule tarjoamaan nopeita laajakaistayhteyksiä kyseisestä liityntäpisteestä. Laitetilä on voinut olla pelkästään runkoyhteyksiä, tukiasemaa varten tai yritysytteiksi varten.

- Kun kyseessä on liityntäpiste (=laitetilä), jota on tarkoitus käyttää palvelemaan myös tukikelpoisen verkon asiakkaita, ei tule rajata tuen ulkopuolelle tällaiseen liityntäpisteeseen sijoitettavia laitteita, vaikka kyseisestä paikasta tarjottaisiin jo nopeita yhteyksiä. Operaattoreita kannustetaan ja veloitetaan yhteisrakentamiseen ja usein on laitetilöjä järkevä käyttää yhdessä. Aiemman lain aikana usein jouduttiin rakentamaan kokonaan uusi laitetilä olemassa olevan liityntäpisteen aiheuttaman tukikelvottoman alueen ulkopuolelle, jotta laitteet saatiin

tukikelpoisiksi. Tämä lisäsi tukikelpoisia kustannuksia, koska myös laitetila (rakennus) oli myös tukilepoinen kustannus laitteiden lisäksi.

Karppinen Paula
Kainuun liitto - Elinkeinot ja aluekehitys